شنگال

(شیعرەک و نیگارەک و ڕۆمانەک)

شیعر: قوبادی جەلیزادە
نیگار: ستار عەلی
ڕۆمان: سەلیم بەرەکات
ڕەخنە: محسن عەبدلڕەحمان

ماڵم لە شنگال بوو، ماڵێک بچووک هەر
بەقەدەر هێلانەی پەڕەسێلەیەک
سبەینان مەلەکێ تاووس لە «کۆجۆ»وە،
ماستی ئەڤین و شیری ئاشتی و پەنیری ئارامی
بۆ دەهێناین
بە «مەسحەفی ڕەش»ەوە لە پەنجەرەکەوە
دەهاتە ژوور،
چاوی منداڵەکانی بە ئاوی لالش دەشووشت
بە ئاوی لالش نانی میهرەبانی بۆ تەڕ دەکردین
دراوسێکمان ناوی «خەزال» بوو، بەیانیان
شەونەمی خڕ دەکردەوە، ئێوارانیش تریفەی مانگ
«شێخۆ»م ناس دەکرد، لە نێوان خۆی و
خودێی خۆی، پردێکی چێ کردبوو لە دوعا
دەیان جار خۆرم دیوە لەسەر ڕانە چرچەکانی
هەڵنیشتووە
«دینۆ» کە لە مەکتەب دەگەڕایەوە، بە قەڵەمی
ڕەنگاوڕەنگ، وەک شاپەڕەکانی عەزازیل،
لەسەر دیواری کۆڵانەکانی شنگالا دەینڤیسی،
ئەز کوردم
ئەز ئێزدیم
دەڵێن مەلەک تاوس بەرێوەیە، دەستی زارۆکانم
دەگرێ و دامانباتەوە شنگال
لە پەڕوباڵی پیرۆزی خۆی، ماڵێکی تازەمان
بۆ چێ دەکات
ماڵێک فراوانتر لە باخچە ڕەنگینەکانی فیردەوس
ماڵم لە شنگال بوو..
مەلەک تاوس هەموو بەیانییەک بە مەسحەفی
ڕەشەوە، بە پەیامێکی سپی
لە تیکی پەنجەرەوە دەهاتە ژوور.

***

هێلین

ماڵم لە شنگال بوو، ماڵێک بچووک هەر
بەقەدەر هێلانەی پەڕەسێلەیەک
دەم ڕابوورییە و ئەڤە ڤەگێڕانا بیرهاتنەک تالە،
ڤەلورینا خەمەک کویرە، دەمێ ب کەسەرداری

و پەرۆشی دبێژیت: (ماڵم لە شنگال بوو)! دا ددویڤدا مالا خۆ ب پەیڤان نیگاربکەت، هۆسا سالۆخەتددەت (ماڵێک بچووک هەر بەقەدەر هێلانەی پەرەسێلەیەک)! ئەرێ بڤێ دەربڕینێ قوبادیێ شاعر دڤێت چ بگەهینیت خواندەڤانی؟ و بۆچی ژ هەمی زیندەوەران مالا خۆ ب مالا پێلیستانکێ شپاند، ناوازەیا پێلیستانکێ و مالا وێ د چ دایە؟

هێلینا پەرەسێلەکە، یان باڵندێ پێلیستانکێ

پێلیستانک باڵندەکی کوجبەرێ وەرزییە، ب برێن پێکهاتی ژ ٦٠ – ٨٠ێ پێلیستانکان پێکڤە مشەختدبن، فرین و لڤینا وی یا سڤکە ب هەڤالێ مرۆڤی دهێتە نیاسین، باڵندەکی رێزدارە چنکو ژیانا وی یا سادە و جوانە، د بیردانکا مللیدا جهەکێ تایبەت هەیە، کەس وی نێچیرناکەت، بەلکو ب ئاڤرییەک دلینی لێ دنێرن، د ئاشۆپا مللیدا هەر کەسێ زیانێ بگەهەنیتێ دێ تۆشی ئارێشەیا بیت، هەر جهێ هێلینا خۆ لێ چێکر بەختەوەریێ لگەل خۆ دبەتێ و گەشبینیێ بەلاڤەدکەت، تاکو کوردان ب پیرۆزی لێ نێرییە و ب (حاجی رەش) ناڤکرییە، چنکو ئەو سالانە پاییزێ دچن و بهارێ ڤەدگەرن کوردستانێ، لەورا دگۆتنە زارۆکان ئەو دچنە حەجێ، هۆسا سالۆخەتەک نیمچە پیرۆز دایێ.

ئەڤە نەتنێ لدەڤ کوردان کو ب سیڤاندێن خانیانڤە هێلینا خۆ چێدکەت، بەلکو هندەک دەولەتان وەکو هێما ل سەر دراڤی خۆ دانایە، (ل ئیراقێ درویشمێ فەرمیێ هێلا ئاسمانییە (١)، دیسان ل باشورێ ئیراقێ ب بلندێ (الخشاف، العلویە) دهێتە ناڤکرن. ل هندەک وەلاتان ژ هێماییێن نیشتیمانییە وەکو ئەستونیا پێلستانک باڵندێ نیشتیمانییە ودبێژنێ باڵندێ

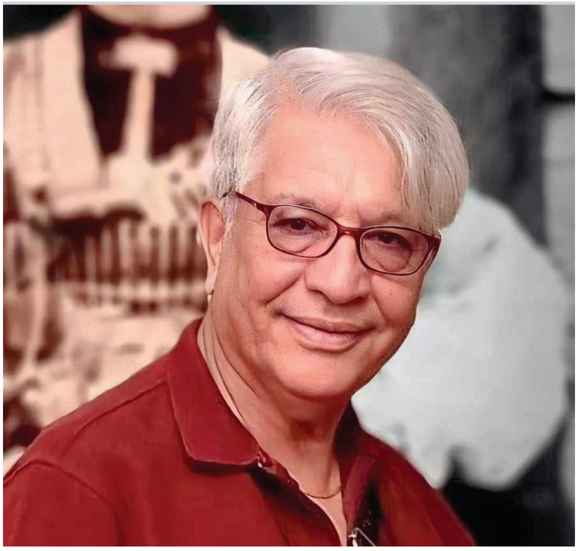

قوبادی جەلیزادە

یەسوعی!

لەورا دەمێ قوبادی مالا خۆ ب هێلینا پیلیستانکی دشپینیت، ئەو دەربڕینێ ژ کۆمەکا هێمایان دکەت، وەکو سادەیی و بچووکیێ کو ژ تەقن و زلان چێدکەت، دیسان هێلینا پیلیستانکی وەکو جهێن پیرۆز یا ئێمنە ژ هەر تێکدان و زێدەگاڤیێ ل سەر، هەروەسا پیلیستانک گەلەک گرنگیێ ب هێلینا خۆ ددەت، ئەڤە نیشانا ڤیانا شاعرییە بۆ مالا خۆ. ل شنگالێ ئەو مالا بچووک ب قەبارەی لێ پڕی سادەیێ و گەرمییا ڤیانێ یە.

ماستی ئەڤین

ل مالا خۆ ل شنگالی (سبەینان مەلەکێ تاووس لە «کۆجۆ»وە، ماستی ئەڤین و شیری ئاشتی و پەنیری ئارامی بۆ دەهێنایەن) ل سپێدەهییان دەمێ ل بەر دەنگێ پێلیسانکان هشیاردبووین، مەلەکێ تاووس / سەروەرێ حەفت مەزنە فریشتەیانە/ ژ کۆجۆ / ئەو گوندە یێ (تیرۆرستێن داعش ل رۆژا ١٥-٨

-٢٠١٤ێ ١٢٥٠ کـەس دەستەسـەرکرین و د نـاڤ هەڤـدە گورێـن ب کۆمـدا گوللەبارانکریـن...) (٢) ماستی ئەڤین و شیری ئاشتی و پەنیری ئارامی بـۆ دەهێنایـن، ئاماژەکرنـە بـۆ ڤیـان و دلینـی، هـەدار و ئارامیـێ.. ئەوێـن گیانـی خۆراکـددەن و تەناهیـێ ددەن دەروونـی، چـاوا خـۆراک هێـز و تەندروستیێ ددەن لەشـی، شـاعری ئـەڤ دەسـتەواژەییێن ڕەوانبیـژی ب شـێوەیێ خـوازە/ مجازی/، بـۆ گەهاندنا رامانین کوور بکارئینانـە، ماسـت و شـیر و پەنیـر د جڤاکـێ شـڤان دا د پیـرۆزن، شـڤانێن چەروانێـن پیرۆزێـن د ناڤبـەرا شێگۆشـەیا چیـاێ شـنگال و جـودی و لالەشـا نورانیـدا، شـنگال ل دەڤ قوبـادی مالـە و مـال هێلێـن و پەناگەهـا پیـرۆزا ئێکێیـە، (مالـم لـە شـنگال بـوو)، ئەڤـە شـێوازەکی نایابـە بـۆ دەربڕینـەک وێژەیـی و گەهاندنـا رامانێـن گیانـی کـو جوانناسـییەک شـاکار دایـە دەقـی. داعـش د دەرگەهـێ خۆیـێ رەش را شـنگال بـرە نـاڤ وێژەیا کوردی و جیهانـی، وەکـو هێمایـەک بـۆ درندەیـی و هۆڤاتییا نیمچە مرۆڤـان، ژ شعرا قوبـادی بـەرەڤ ڕۆمانـا سـەلیم بەرەکاتـی.

لـێ شـنگال لـدەڤ سـەلیمی بەنـدەرا ئێکێیـە بـۆ گەمییـا نوحـی ل توفانـێ، لـەورا ئێـزدی پـێ سـویندخۆن! (کوردێن ئێزدی ب چیای سـویندخۆن، ب چیـای شـنگالێ سـویندخۆن — بەنـدەرا ئێکـێ گەمییـا نوحـی لـێ بکەڤـری کەفتـی، بـەری چوونـا خـۆ د ئاڤێـدا بـەر ب جـودی تمـام بکـەت، دا ل سـەر دادەت دادانـا خـۆ یـا هەردەمـی، ئێـزدی ب چیایـێ جـودی ژی سـویندخۆن. چەروانێـن ئاڤێـن پیـرۆز د ناڤبـەرا هـەردوو چیایانـدا ئـەوێ ئەڤـە حەفـت هـزار سـالە ب شـڤانان د ڤەگرتـی. هـەر سال خوداوەنـدەک ژ حەفت خوداوەندێن ئێزدییـان ب پەرچۆیەکـێ دادکەڤیـت و پاشـی ڤەدگەڕیـت، خوداوەندیـن ب کـوردی دئاخڤـن — زمانـی ئێکـێ یـێ ئاسـمانی، زمانـێ مالێـن پارادیسـێ و خەلـک و بیسـتانێن وێ..، لدووماهیـکا هـزارێ ژ سـالان، پشـتی توفانـێ، مەلکـێ تـاووس پەیابوو ئـەردی، ل لالەشـێ داکەفـت سەرپەرشـتییا چاکان و پێشرەوان چەسپاند...) (٣)، د باوەڕیا ئێزدیاندا لالـەش ناڤکا ئەردییـە و شـنگال و جـودی پیرۆزتریـن چیانـە ل جیهانـێ، د ناڤبـەرا هـەردوو چیانـدا دووەم ژیـان ڤەژیایـە و دەسـتپێکرییە، ل بنـارا جـودی نـوح ژ گەمیـێ پەیابـوو،

مێهڤانێ سپێدەهیان

بـە «مەسـحەفی رەش»ەوە لـە پەنجەرەکـەوە دەهاتە ژوور، سـەرورەرێ فریشـتەیان و د دەسـتیدا «مەسـحەفی رەش» / پەرتـووکا پیـرۆزا ئۆلـێ بئێـزدی یـە/ د پەنچـەرێ را دهاتـە ژوور، هاتنـا وی دگـەل تیرۆژکێـن سـپێدێ، دگـەل خـۆ ئارامیـێ دئینیـت و ژوورێ پـڕی ڕۆناهـی و پیرۆزییـەک گیانـی دکـەت، و هـەر بەرپەرەکـێ مسحەفا رەش سـەبەقەکێ ژ ڕۆناهـی و پەندڤانیـێ ڤەدگێڕیـت، ئـەڤ سـەرەدانا فریشـتای هەلگـرا ڕامانێـن باوەڕدارییا کـوور و ڕهایـە ب هەبوونا چاکیـێ و هێمایـە بـۆ هیڤیـێ د ژیانـا مـە دا.

کانییا سپی

(چاوی منداڵەکانی بە ئاوی لالەش دەشوشت
بە ئاوی لالەش نانی میهرەبانی بۆ تەڕ دەکردین)

شوشـتنا چاڤێـن زارۆکان ب پیـرۆزە ئاڤـا کانییا ل لالەشـا نورانـی/ د ئۆلا ئێزدیدا ناڤکا زەمینییە/ دشـێین لـێ بنێریـن وەک نیشـان بـۆ زەلالـی و پاکییـا زارۆکان. زارۆکێـن ئێـزدی ب ئاڤـا کانییـا سـپی دهێنـە مورکـرن، (تـو مورکـرن ل کانییـا سـپییە، نـاڤ ل تـە دانـا بەرخـێ ئێزییـە، شـەهدە و ئێمانەتێـت تـە بوونـە بناڤـێ تاوسـێ مەلـەک

و سلتان ئێزییه، پیرۆزه، پیرۆزه) ب هەمان ئاڤا پیرۆز نانێ میهرەبانیێ تەڕدکرن، زانایه کو کابانیێن کورد نانێ تەنک دپێژن، ئەو نان زوی هشکدبیت، لەو بۆ بەرهەکرنا نانێ سێهلێ بۆ خوارنێ، پێدڤی ب تەڕکرنێ دبیت، لێ ب چ ئاڤ؟ شاعر وەک پیرۆزی بۆ نانێ ئێزدییا وی نانی تنێ ب پیرۆزترین ئاڤ تەڕدکەت، وەکو هێمایەک بو نانحەلالییا ئێزدییان کو ژ کەدا خۆ دژین، ئەگەر ئاڤ نیشانا باوەڕداری و پاکییا گیانی بیت، نانێ ب وێ ئاڤێ خۆراکدانا گیانی ب ڤیانێ /نانێ ڤیانێ/ یە، ئەڤە هەمان رامانا / شیڤا خودایی – قوربانێ پیرۆز/ د ئۆلا فەلەینییێدایە. (٤)

هەڤسوی

(دراوسێکمان ناوی «خەزال» بوو، بەیانیان
شەونەمی خڕ دەکردەوە، ئێوارانیش تریفەی مانک)

پشتی قوبادی سپێدێ ب ئاڤا پیرۆز چاڤێن زارۆکێن شنگالێ شوشتین و نان تەڕکری، دهێتە هەڤسوییێن ل شنگالێ و خەزالی دکەتە نموونە، ئەوێ ل سپێدەهیان کارەکێ شالکار و ب ساناهی دکر، هەما خۆناڤ خڕڤەدکر، چ هێماکرنە جواننا‌سییە بۆ دەربڕینێ ژ پاکییا دەروونی و دەستپێکەک نوی یا ڕۆژانە، پشتی خۆناڤ خڕڤەکرنێ شاعر زیرەکانە کار و سالۆخەتێ جوانێ هەڤسوییێ تەمامبکەت، ئەوژی خڕڤەکرنا تریفەیێن هەیڤێ ل ئێڤاران.. ما تریفەیێن هەیڤێ نە هێما هەرە جواننا‌سییە بۆ رۆناهی و جوانییا شەڤێ و بێدەنگی و ئارامییا گیانی؟ چ کارەک هێژایە خەزال دکەت، سپێدێ خۆناڤێ و ئێڤاری تریفەیا خڕڤەدکەت، دەربڕینەک هێماییا ناوازەیە بۆ دەستلێدانەک ژ جوانی و ڕەوانیێ ل سەر ژیانا ڕۆژانەیا ژنێن شنگالێ، دیسان د ئەڤێ دێڕە شعرێدا ب خوازایەک ڕەوانبێژییا هەربلند قوبادی گرێدانا مرۆڤی کورد و ب تایبەت شنگالییان ب سروشت و تۆخمێن جوانیێ ڤە.

پر

(شیخۆ»م ناسدەکرد، لە نێوان خۆی و خودێی
خۆی، پردێکی چێ کردبوو لە دوعا
دەیان جار خۆرم دیوە لەسەر رانە چرچرەکانی
هەلنیشتووە)

د ڤێ دێرە شعرێدا قوبادی سوفییانە پەیوەندییا گیانی یا بهێز و کویر د ناڤبەرا شێخۆی و ئەزدانێدا ب ڕێکا لاڤەیان سالۆخەتددەت، ئەوژی ب کارئینانا پەیڤا – پر – کو پر ئامرازێ پێکڤە گرێدانا دوو جهانە، پتر دوو رەخێن رووباری، لێ «د تێگەهێ دینیدا بو ئێکەم جار د ئاڤیستا پیرۆدا یا زەرەدەشت پێخەمبەری، وەکو ناڤبڕ د ناڤبەرا جیهانا زیندی و مریاندا هاتییە» (٥) «د ئێزدیاتییێدا/ پرا عەنزەلێ/ جهەکێ پیرۆزە ل پەرستگەها لالەش، دبێژن ئەو ناڤێ هەرەدێرینێ/ پرا سیراتێ/ یە، د ڤێ سەبەقێدا هاتییە: پرا سەلاتێ وەکو مورە، خودان ئیمان و ئەرکان هاتن بلەز دەرباز بووە، بێ خۆف و بێ باوەر هاتن و تێوەر بووە)» (٦)، شاعر بۆ داکوکیکرن ل سەر کوورییا باوەرییا شێخۆی ب خودێ، دیدەڤانیێ ددەت کو دەهان جارا دیتییە ل سەر ڕانێ قرمچییێ شێخۆ دادایە! ئەڤ دیمەنێ شاعر ب پەیڤان وێنەکری، مە ڤەدگەڕینیت باوەڕییا سوفیگەرییا کوردی، دەمێ باوەڕداری کانییەکا خودایی یا زەلال د دلاندا سەرڕێژ دبوو، بەری سیاسی خودێ ژ ژ دلێن گەرم ڤەگۆهێزن پەرستگەهێن سار و دینی ژ باوەڕیێ بکەن بازرگانی.

«دل گەشتە من ژ دێرێ، ناچم کەنیشتەیێ
قەت
میهراب وێ ب من را وەر دا بچینە لالەش» (٧)

داهێنەر
«دینۆ» کە لە مەکتەب دەگەڕایەوە، بە قەلەمی
ڕەنگاورەنگ، وەک شاپەڕەکانی عەزازیل،
لەسەر دیواری کولانەکانی شنگالا دەینڤێسی،
ئەز کوردم
ئەز ئێزدیم»

قوبادی ل سەر پالدانا مە بۆ ناڤ کیخێ/ بازنەیا پیرۆز/ کو ب دیتنا هندەکان دەڤەرا مەترسیدارە یێ بەردەوامە، د ڤی مالکا شعرێدا دەرکەفتنا دینۆیی ژ خواندنگەهێ وێنەدکەت، قوبادی ناڤین (خەزال، شێخۆ، دینۆ) ب زانابوون هەلبژارتینە، خەزال ئاسکا کوردییە ب رامانا شەپال وچالاک، شڤکی و لەزاتی، نەرمی و میهرەبانی ..، شێخۆ ب رامانا پیرێ پایەبلندە، ئەڤە ل ناڤ کوردان ناڤەکێ بەربەلاڤە، وەکو هۆنەرمەند (محەمەد شێخۆ)! لێ بو زارۆکان پیر ژ ناڤی نازناڤن دهێنە گۆتن، وەکو ڕەنگێ زارۆکی / رەشو.. سۆرو، گەژۆ، بەلۆ، شیمۆ../ هەلبژارتنا شاعری بو ناڤێ دینۆی، د تامییێدا ب پەیڤێن خوازە رۆهندکەت، کو دەمێ ژ خواندنگەهێ دەردکەڤیت، ب قەلەمێن رەنگان، ب شێوەیەکێ هۆنەریێ ئاشۆپی وەکو/ شاپەڕەکانی عەزازیل / دنڤێسی/ ئەز کوردم، ئەز ئێزدیم/ !!! دینۆیی دڤیا ب ڤی ڕەنگی بەهرە و شیانێ خۆ دیاربکەت و ناسنامەیا خۆ ب شانازی ڕابگەهینیت و دوپاتبکەت، ئەڤە جوانترین رێکە بە دەربڕینێ ژ خۆیەییا خۆ یا نەتەوەیی و دینی!

لێ ب سێ پەیڤێن قەدەغە د فەرهەنگا داگیرکەرێن پێتە دەشتا شنگالێ، ئێک / عەزازیل/ کو د دینێن برەهیمیدا دوژمنێ سەرسەختێ ئادەمێ جوامێر و رەڤشتا وی یا چاکە، لی د ئێزدیاتیێدا و تا ل دەڤ کوردێن موسلمان/

ئیبلیسێ فەقیرێ بێ چینایەت
هندی تە هەبوو د گەل عینایەت
هەر رۆژ دکر هزار تاعەت
لەورا کو تە دا وی ئیستیتاعەت
وی سوجدە نەکر ل غەیری تە مەعبوود
گێرا تە ژ بەر دەرێ خوە مەردوود (٨)

ڤێجا زارۆیەک ئەگەر یێ دین و هنگافتی نەبیت، چاوا رۆژا نیڤرۆ دێ شاپەڕێن عەزازیلی ل سەر دیوارێن شنگالێ ب ڕەنگان نیگارکەت! ئەوژی بلا گاورە و دێ وەکو خۆ ب برایانە تێگەهینن، لێ بنڤێسیت/ ئەز کوردم، ئەز ئێزدیم/ ئانکو سۆبەهی دەمێ مەزنبوو دێ بێژیت: هوون ژ کیڤە هاتنە وێڤە ڤەگەڕن، ئەڤە واری من، ژ باڤ و کالێ من بۆ من مایە! و نابیت ئەم بهێلین ئەو رۆژ بهێت یان هەر دینۆ مەزن ببیت!

هزردکەم هونەرمەندانە دینۆی شاپەڕێن/ عەزازیل/ رەنگینکرین ب دەستەواژەیێن/ ئەز کوردم، ئەز ئێزدیم/ ئانکو جەنگێن/ عەزازیل/ ل سەر دیواران ب کورد و ئێزدی نیگاردکرن.

قوبادی ب دەستێن دینویی نەخۆشی و بەرتەنگییا کوردێن ئێزدی تێدا ل سەر دیواری نیگاردکەت، لی سەلیمو د رۆمانا (سبایا سنجار) دا: (بەلا و کارەساتەک ل شنگالێ ب سەر کوردێن ئێزدی هاتی و، لک دڤێت کارەسات ل سەر کەڤری ب ڕەنگێ خەمێ یێ دیاربیت) (٩) ل بەری دیار ئانکو نەخشێ د بەری کولای، داکو چجار ژبیرا کوردێن بێبیردانک نەچیت! جوداهی د داڕشتن و شێوەیێ دەربڕینێدا، لێ تێگەه و ناڤەڕۆک ئێک پەیامە.

پەرادیس
(دەلێن مەلەک تاوس بەرێوەیە، دەستی

زارۆکانـم
دەگرێ و دامانباتەوە شنگال
لـە پەڕوبالـی پیـرۆزی خـۆی، مالێکـی تازەمـان
بـۆ جێـدەکات
مالێک فراوانتر لە باخچە رەنگینەکانی فیردەوس)

پەرادیـس ب رامانـا/ بەهەشـت/ پەیڤـەکا ئاڤیسـتاییە، زەینەفونـی بریيـە نـاڤ زمانـێ گریکـی (١٠) وەرگێڕانـا وێ د ئەرەبییێدابوویـە/ فیـردەوس/ د پەیمانا کەڤندا هاتیە (یقـول الملـك سـليمان:» بنيـت لنفسـي بيوتـا، غرسـت لنفسـي كرومـا. عملـت لنفسـي جنـات وفراديـس وغرسـت فيهـا اشـجارا مـن كل نـوع ثمـر)، (١١)

بیرۆکەیا ڤەگەڕیانـێ د دەمێـن بەرتەنگدا د هـزرا مرۆڤیـدا یـا بەرهەڤـە، پشـتی فەرمانـا حەفتـێ و چـوارێ خـەزال، شـیخۆ و دینـۆ ژ شـنگالێ هاتنـە راتەقانـدن پشـتی مالباتێـن وان بـو جـارا هـزارێ هاتینـە ئەنفالکـرن، هێلینیـن پێلسـتانکان هاتینـە تالانکـرن و وێرانکـرن، ل خیڤەتگەهـێ مزگینـی بەلاڤبـوو / دەلێـن مەلـەک تـاوس بەڕێوەیـە، دەسـتی زارۆکانـم دەگـرێ و دامانباتـەوە شـنگال/ دیمەنـێ چیایـی و خواندنـا کـەوێ ڕۆبـاد و بتامـا هژیـرا شـنگالێ، بـەرۆکا بهیسـتن و تـام و بینینـا وان بەرنـادەت، ئـەو د ناخـێ واندایـە، دگـەل زڤـڕۆکا خوینـا وانـە، دێ ڤەگـەڕن و مەلەکـێ تـاوس دێ/ لـە پەڕوبالـی پیـرۆزی خـۆی، مالێکـی تازەمـان بـۆ جێـدەکات

مالێـک فراوانتـر لـە باخچـە رەنگینەکانـی فیـردەوس/ هێلینـەک نـوی ژ پەڕێـن جەنگێـن خـۆ بـۆ جێکـەت، لـێ نەهـەر هێلینـەک، هێلینا مەلەکـێ تـاوس ئاڤادکـەت، دێ مالـەک بیـت فرەهتـر ژ ڕەنگینـە مێـرگ و باخچەیێـن پارادیسـێ

ئاوارەیی
(مالم لە شنگال بوو..
مەلەک تاوس هەموو بەیانییەک بە مەسحەفی
رەشەوە، بە پەیامێکی سپی
لە تیکی پەنچەرەوە دەهاتە ژوور)

شـاعر دوبـارە ب (مالـم لـە شـنگال بـوو..) داکوکیـێ دکـەت کـو مـالا وی ل شـنگالێ بـوو، هـەر سـپێدەهییەکێ مەلکـێ تـاوس ب مسـحەفا ڕەشـڤە، پەیامـەک سـپی! هنـدی هاتییـە زانیـن پەیـام ئـەو نامەیـا زارەکییـە یـا پێخەمبـەر ب نوینەراتییـا خـودێ دگەهینـن مرۆڤان، ب مەبەسـتا چاککـرن و راسـتەرێکرنێ، لـێ ئەڤـە پەیامـا سـپی یـا مەلکـێ تـاوس ب خۆیـە، لـەورا ئـەو پەیامـەک ب رەنگـێ کوتـرا ئاشـتیێ، زەلال و بێگەردبـوو، مەلکـێ تـاوس دگـەل خـۆ د تیـکا دەرگەهـی را دئینـا ژوور.

ئەڤـە بیرهاتـن و ئۆمێـدا خەلکـێ شـنگالێیە، ئەوێـن د خیڤەتگەهـان ڤـە شـنگال کرینـە ڕووگەهـ ل هەلاتـن ڕۆژێ و هنگـۆری بـەرێ خـۆ ددەنـێ.. و بێدەنـگ د ناخـێ خـودا دپرسـن: ئـەرێ ئەڤـا رووداى راسـتە یـان تێبایـە/ کابـوس/ ترسـناکە، ئـەرێ ڕاسـتە ل چەرخـێ ڕۆناهـی و مافـێ مرۆڤـی هێـش ئـەڤ دڕنـدر د بەردایـنـە..!؟

ستاری کارەساتا شنگالێ ب بیردانکا کوردی ڤە نیگارکرییە

(هنـدی هۆنـەرە نەهاتییـە ئافرانـدن دا ئەدەیـا بخەملینیـت، ئـەو ئالاڤەکـە مـرۆڤ ژبـۆ شـەڕی و بەرەڤانیـێ بەرانبـەر دوژمنـی بکاردئینیـت، وەکـو بـۆ مـە ژ شـەڕێن بـۆری دیاربـووی، ل سـەر مرۆڤـی فـەرە شـەری بکـەت، دژی هـەر تشـتەکێ ببیتـە کـەف ل سـەر ئازادییـا دەربڕینـێ) (١٢)، ب نیگارکرنـێ هۆنەرمەنـد رویدانێـن گرنـگ ئەرشـیفدکەت، دا د بیردانـکا جڤاکیـدا زینـدی بمینیـت، ب مەرەمـا هاندانـا خەلکـی بـۆ لڤینـێ ژبۆ

گوهۆڕینێ، ل ڤێرە رۆلێ گرنگێ هۆنەرمەندان د بکارئینانا هۆنەرێ خۆدا ژبو دربڕینێ ژ ژیواری دیاردبیت.

کەڤالێن ئەنفالا شنگالێ هەلاویستنا ڕەشە تاوانێیە ب دیوارێ بیردانکا کوردی ڤە، کو بەردەوام ل پێش چاڤانە و ئەو بەرسڤەک راستگۆیە ل سەر هۆڤاتییا هەڤسوییێن مە، چنکو قڕکرنا شەنگالێ تەمامکەرا قڕکرنا ئەنفالێن هەشتێ و هەشتێ بوو، دگەل جوداهییا گوهۆڕینا ڕەوشا جیهان و دەڤەرێ.

نیگارکێشێ داهێنەر ئەو هۆنەرمەندە یێ شیانەک ناوازە هەی کو ئاشۆپێ بکەتە ژیوارێ بەرجەستەیێ بینڕای، ب تێکەلکرنا هەستا هۆنەری و شیانا دەربڕینێ، هۆسا ستار عەلی بو دەربڕینێ ژ تراژیدییا شەنگالی ب هەستەکا هۆنەرییا بلند دەستدا ڕەنەکێ خۆ و ب شێوازێ خۆ یێ ناوازە دەربڕین ژ کویراتییا ڤێ برینێ و مەزنییا قەبارێ مەرگەساتی ب چەندین کەڤالان کر.

ڕاددەیا کارتێکرنا ڤێ فەرمانێ ل سەر ستاری ب نیگارکرنا چەندین تابلۆیان دیاردبیت!

د کۆما کەڤالێن شەنگالدا ئەوی نە تنێ تراژیدییەک مرۆڤانە ل سەر دەستێ هەلگرێن هزرەک هۆڤانە وێنەکرییە، بەلکو وەک کوردەک هەست ب بەرپڕسیارییەک مەزن هەمبەر پشکەک ژ مللەتێ خۆ کرییە، لەورا کەڤالێن وی نەهەما نیگاربوون، بەلکو ڤەگۆهاستنا ئازارێن ژیوارەکێ هەرە تالبوون، کو ئێکسەر ژ چاڤی دگەهشتنە دلێ بینەری.

ب نیگارێن شەنگالێ ستارێ هۆنەرمەند رویدان ئەرشیفکر، دا د بیردانکا بەرەبابێن داهاتیدا زیندی بهێلیت، کو چەند بیرهاتنەک تال و ب ئێشە، هند هەست ب ژیاتی و شانازیێ

تابلۆی هونەرمەند (ستار عەلی)

پەیدادکەت، د هەر تابلۆیەکا شەنگالێدا قیژییا شەرمزارکرنا ستارییە بو وێ تاوانا مەزن، ب کەڤالێن دەربارەی شەنگالێ ستار شیا ببیتە دەنگێ قوربانییان.

لێ تابلۆیێ شنگال بیرئانینە بۆ هەلکێشان و بلندبوونێ، ئەو فشارێ ل بیردانکێ دکەت، کو نابیت چیایێ شنگالێ یێ هزار سالا شەنگیا خۆ پاراستی، ب کرێتە ڕەشی بهێتە داپۆشین، ئەو بانگێ هشیارکرنا ئاگەهی/ چارەنڤیس/ د نەهشێ مرۆڤێ کورددا هەلددێریت، کو ئارمانج کرێتکرنا جوانیێ یە، و شنگال ب هەمی هێما و نیشان و ئاماژەیێن خۆڤە یا پیرۆزە (١٣).

داوی

هزرا کو مرۆڤێ هەر تشت ژبلی هیڤی و باوەڕیێ ژدەستدایە! وێنەیەک بیرۆکەیەک هەرە شاکارە، چەند جوان و مەزنە مرۆڤی خەونەک هەبیت، کو دێ خانییەکێ جوان ژ پەڕێن جەنگێن فریشتا.. خانییەک ب سیڤاندە بۆ هێلینێن پێلیستانکێن کۆچبەر و بەرسفکەک بو ڕوونشتنا ئێڤارییان

تابلۆی هونەرمەند (ستار عەلی)

و ڤەگێڕانا ئەفسانە و داستانین قارەمانی و دلدارییا بابکالان ژ شاسوارییا ڕوستەمێ زال تا پاکە دلدارییا مەموزینێ و مێرچاکییا دەروێشێ عەبدی، ل پێش خانی تویشەمبییەک سۆراتییا وێ ژ خوینا پیراموسی و سها وێ مەیدانا یارییێن زارۆکان...، ئەڤ خانییە ئەگەر خەون ژی بیت، ئەو هێمایێ جوانییا ژیانی و ئارامییا گیانییە.

د ڤی دەقێ (قوباد جەلیزادە)دا لێگەڕیام، من گڤاشت و بشافت نە خالەک شاش د پێزانینانندا و نەداگرتن د داڕشتنێ و نەلاوازی د دەربڕینێدا من نەدیت، لێ دەقەک رەق و تراژیدی ب هەستێن نازک و مرۆڤینی بارکری، ژ هێماگەرییا شاکار ب جوانناسییەک بالا من دیت.

ژێدەر و پەراوێز:

(١) الموروث الشعبي العراقي - رحيم المبارك، ٢٨ نيسان ٢٠١٧.

(٢) شبكه لالەش الاعلاميه، ٤- ٤ - ٢٠٢١.

(٣) سليم بركات، سبايا سنجار، المؤسسة العربية للدراسات والنشر، ط١، ٢٠١٦، ص٢٩.

(٤) الدرر السنية، موسوعة الاديان.

(٥) الياس الديلمى، الصراط ... حقيقة ام خيال، الحوار المتمدن، ٢٠١٥/٤/١٦.

(٦) کوردپیدیا.

(٧) محسن عەبدلڕەحمان، ئەفسانە و هوشمەندەیا کوردی، چاپکرییێن - قوبەهان، کوردستان - دهۆک، ٢٠٢٣، بپ٦١.

(٨) محسن عەبدلڕەحمان، ئەفسانە و هوشمەندەیا کوردی.. بپ٦٤

(٩) سليم بركات، سبايا سنجار...ص٥٠.

(١٠) تک: ٢٢:٣-٢٤.

(١١) جا ٥،٤:٢ (موقع الأنبا فنا هيمانوت St-Takla.prg)

(١٢) بابلو بيكاسو

(١٣) محسن عەبدلڕەحمان، نیگارکێشیێ ب رەنگێ کەڤری، کوردستان - دهۆک، ٢٠٢٤.